

Statlig styring, kommunal iverksetting

Hva kan vi lære av Sveriges erfaringer
med LIP og KLIMP?

Sjur Kasa, CICERO

Oversikt

- Norge og Sverige: To forskjellige klimapolitiske system med forskjellige ambisjoner
- Et kort riss av den svenske historien om tiltak i kommunene
- LIP og KLIMP. Hva kan vi lære? Hvilke problemer har man støtt på?
- Et klimafond for kommunene i Norge?

Den svenske utslippsbanen siden 1990

Sverige – 9,1 % fall i utslippene fra 1990

- betydelig andel er lokale kutt

(boligoppvarming , fyllinger, biogass)

- *fallende utslipp* under høykonjunktur (1997-2008)

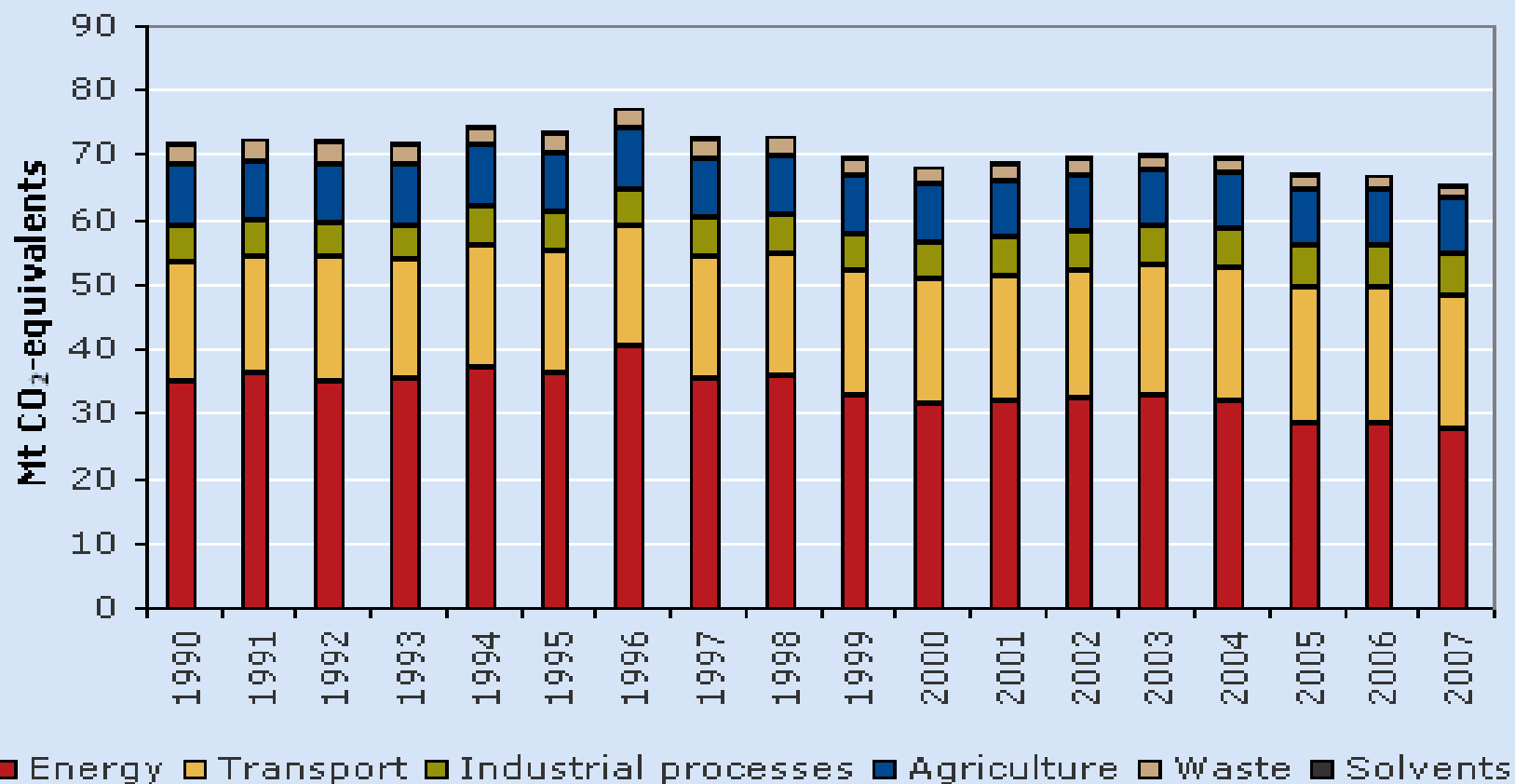
- kontrast til den norske utslippsbanen (11% vekst)

2007: Nordens klimahelt refser Norge

Utslippsbanen...i Sverige

Greenhouse gas emissions in Sweden 1990–2007

Norsk klimapolitikk

- Norge: Hovedfokus i klimapolitikken har vært på nasjonale virkemidler (kvoter, avgifter) og *internasjonale virkemidler* (felles gjennomføring, kvotehandel).
- Politikken mot kommunene har vært ambivalent og lite ambisiøs.

Svensk klimapolitikk

Sverige: Hovedfokus har vært på nasjonal gjennomføring av tiltak (f.eks. høyere CO₂-avgifter, grønne sertifikat), deriblant også et sterkere fokus på å *bruke kommunene aktivt i klimapolitikken*. Klimaloven 2002: *8% under Kyoto-kravet uten fleksible mekanismer*.
2006: Målsetting om oljeuavhengighet før 2020

Kort historikk- svensk strategi i kommunene

- Sverige tradisjonelt sterk delegering av myndighet i miljøpolitikken til kommunene.
- Pålegg om spesifikke miljø- og energiledere i kommunene.
- Delegering hovedtanke bak Agenda 21 fra 1993 som skapte sterke deltakende prosesser i mange svenske kommuner.
- Men samtidig: 90-tallet preget av dramatiske kutt i mange svenske kommuner.

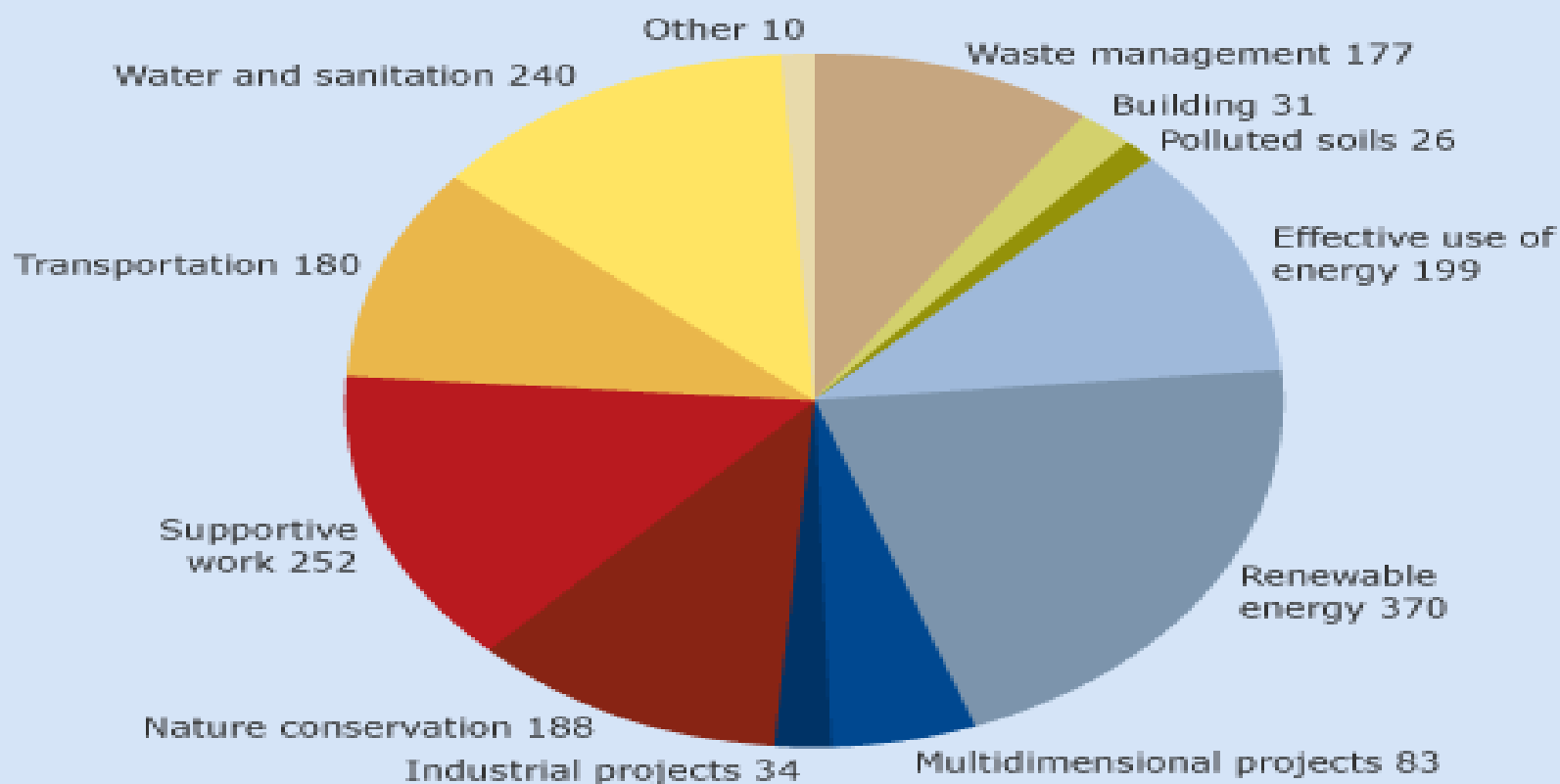

Nye statlige initiativ overfor kommunene fra 1997

- LIP (1997-2002) – lokale investeringsprogram rettet mot kommunene.
- Sterkt motivert av sysselsettingshensyn
- Bredt miljøinvesteringsprogram, 160 av Sveriges 290 kommuner fikk investeringstilskudd (50%).
- 6.2 milliarder SEK (4,3 milliarder faktisk brukt)
- Nesten halvparten klimarelatert; særlig overgang til fjernvarme samt metan fra fyllinger.
- Gevinst på litt over 1 million tonn CO₂/år

Fordeling av midlene-LIP

Grants by sector (million SEK)

Kritikk mot LIP

- Naturvårdsverket sto for utdelingene; *komplisert prosedyre*.
- Tendens til *konkurrans*e i stedet for *samarbeid* mellom kommunene.
- Tilbakegang i miljøarbeidet blant kommuner som *ikke fikk tildelinger*.
- Rettet mot konkrete tekniske investeringer, lite mot bruk av kommunen som *mobiliserende kraft i lokalsamfunnet*.

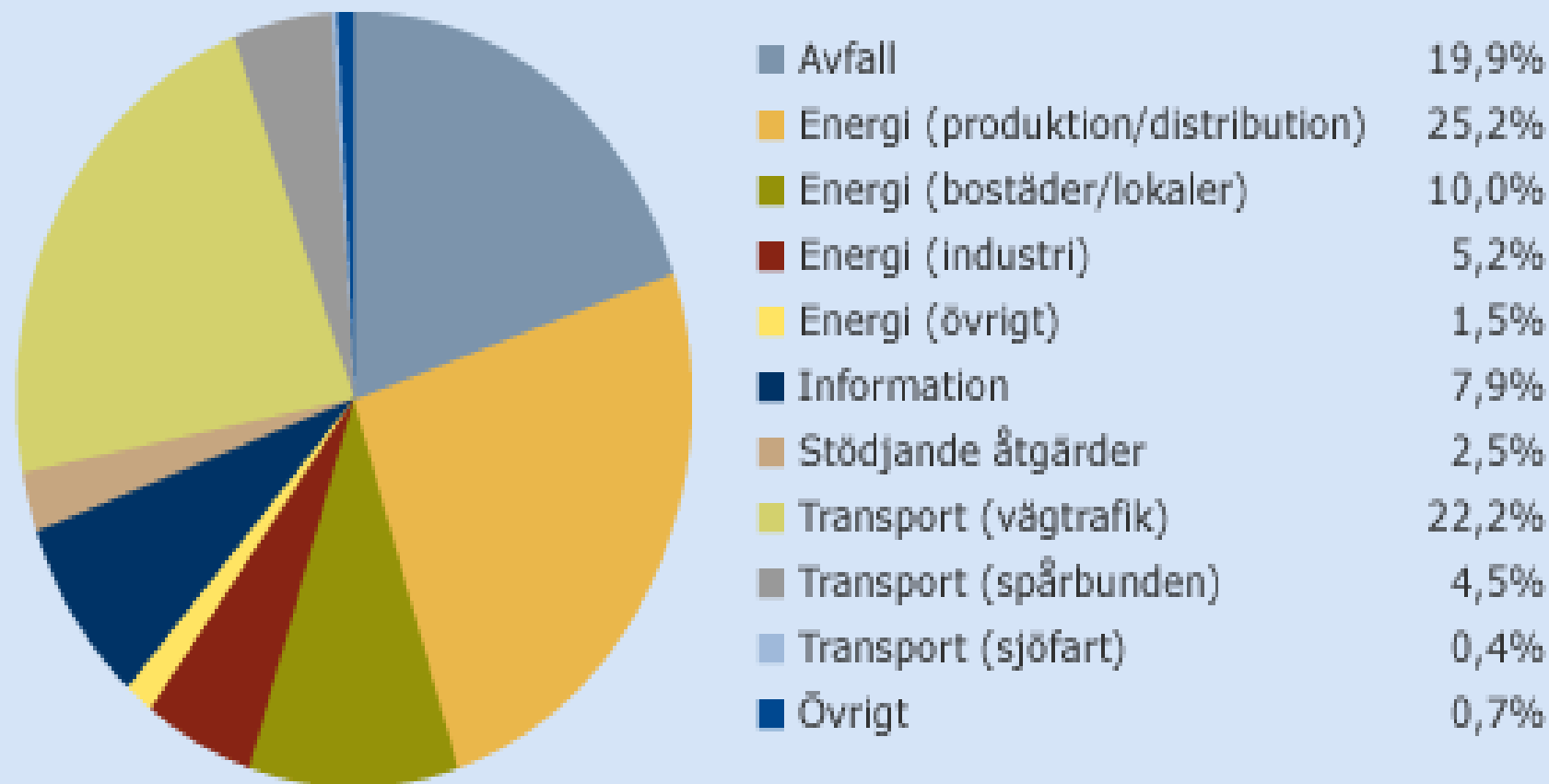
2002-2008:

Klimainvesteringsprogrammet-KLIMP

- Samme "mal" som LIP, men rettet mot kutt i klimagassutslipp.
- Ca 1,8 milliarder SEK, 30% tilskudd, samlet inv ca. 8 milliarder SEK
- 126 program i 67 kommuner, 7 kommunegrupper, fem fylker.
- Lokale investeringsprogram ofte ledet av kommunene i samvirke med næringsaktører.
- "Næringsaktører" er i praksis ofte kommunale energiselskap eller boligselskap.
- Kutt på om lag 1 million tonn CO₂-ekv
- *Spiller sammen med Miljøloven av 1998 som gir kommunene ansvar for å delta i oppnåelse av nasjonale mål*

Fordeling av bidrag 2003-2008

Klimp 2003–2008, bidrag per åtgärdskategori

Vurderinger av KLIMP

- Fremdeles problemer med krevende prosedyrer, klar fordel *for større kommuner*.
- Store administrasjonskostnader (Konjunkturinstituttet 2007: 128 mill SEK, 11%)
- Bare områdene *energiproduksjon, energi/industri og veitransport* kostnadseffektive.
- Svake nettverkseffekter i praksis, vektlegges lite under tildeling av midler.
- Svak innarbeiding av klima i kommunens generelle planarbeid (Forsberg, 2007)
- Fører til tiltak også i noen kommuner som ikke får tilslag, men avhengig av eksisterende klimaengasjement.

Sammenfattet kritikk av LIP/KLIMP

”En stor del av de lokale klimainitiativen speglar den sterke tilltro til teknisløsningar som sedan länge kenneleknat svensk og internasjonell miljøpolitikk, og som bl.a. kommer til uttrykk i de statlige investeringsstöd.”

Forsberg 2007: Med sikte på klimatomålet

Hvordan virker (LIP) KLIMP i kommunene? Växjö's suksess

- Særpreg ved Växjö – sterkt engasjement for kutt i utslipp allerede fra 1993. Både økonomiske og miljømessige motiv (skogsindustri ga muligheter for fjernvarme).
- En side ved engasjementet: Arbeidsgruppe på 5-7 personer som jobbet mye med klimaspørsmål.
- Politisk konsensus om å gi administrasjonen spillerom.
- Kommunen var uvanlig godt forberedt når LIP/KLIMP åpnet muligheter for investeringer.
- LIP og KLIMP åpnet store muligheter for investeringer i tiltak, 32% kutt mellom 1993 og 2007.
- Kommunal administrativ kapasitet har også gitt mulighet til å kople seg på andre tiltak, for eksempel et større EU-prosjekt.

KLIMP/LIPs betydning i Växjö:

”I vårt Agenda 21-process så diskuterade vi vad vi skulle göra om vi hade pengar. Och sen kom den här möjligheten. Så det gjorde att vi kunde realisera saker som vi aldrig hade kunnat göra annars. Likadant med Klimp, det har skyndat på saker mycket. Det hade inte blivit lika mycket utan det, det är helt klart.”

”Problemer” ved Växjö’s suksess

- *Stiavhengighet* rundt noen få tekniske løsninger: Fjernvarme, pellets, biogasskjøretøy.
- *Svak mobilisering av befolkningen* rundt spørsmål knyttet til produksjon og forbruk: ”Vi tenker på dem som kunder til fjernvarmeanlegget.”
- Problemer med å fokusere på utslipp fra *veitransport*.

En mindre motivert kommune: Värnamo

- Miljøengasjert kommune på 1990-tallet, deltaker i SEKOM (nettverk etablert i 1995).
- Kommunale målsettinger ble i økende grad dominert av å få til vekst i næringslivet, nedbygging av miljøadministrasjonen.
- Likevel forsøk på å få til søknader til KLIMP fra 2005.
- Hard jobbing, til slutt suksess i 2007.

KLIMP i Värnamo: Fraværet av lokal kompetanse og organisering

”..det var att gå ut på avdelningarna här och se om man hade något energisparprojekt, eller man kunde titta på om man kunde ta fram något, men det var ju inte så att vi satte oss ner gemensamt och funderade, utan det var mer: Har ni nåt? (..) och sän fick varje avdelning i uppdrag att göra det. Det kans lite grand som det här samrådet, uppslutningen kring klimatarbetet, det kom nog aldrig.”

Norge-betydningen av kommunal kompetanse og arbeidsgrupper

- Fredrikstad: Sterk og stabil miljøadministrasjon over tid, stabile politiske rammebetingelser.
- Denne arbeidsgruppen har vært i stand til å utnytte et nokså fragmentert statlig virkemiddelapparat over tid. Godt oppfulgt klimaplan.
- Gjennomført mange tiltak som likner på Växsjö – fjernvarme, biogass.
- Tønsberg - svak oppbygging av lokal kompetanse gir fravær av kommunal klimapolitikk. Klimaplan på hylla!

Hva kan vi lære av Sverige?

- Satsing på kommunene – både en tydelig rolle og tiltaksmidler - gir utslippsreduksjoner!
- Energi- og miljøledere i kommunene gir et institusjonelt apparat som gir bra *institusjonelt utgangspunkt* for kommunale responser.
- Sterke nasjonale virkemidler – høye skatter på fossile brensler – gir ekstra oppmuntringer for kommunale tiltak.

Problemer ved det svenske eksempelet

- Sterke ”Matteus-effekter” selv i et land med store kommuner og mye kompetanse. Hva med de mindre kommunene?
- LIP og KLIMP i liten grad tilpasset lokale behov.
- Tidkrevende og vanskelig forståelige søknadsrutiner.
- Tiltaks- og teknologifokusert: Svak vekt på klimavennlig lokalsamfunnsplanlegging og mobilisering av engasjement.